

TOKSIKI TULLANTILARLA ÇIRKLƏNMİŞ ÇAY SULARININ TƏMİZLƏNMƏSİNİN TƏDQIQI

Sevinc Hacıyeva¹, İslam Mustafayev², Aytən Səmədova^{1*}

¹Bakı Dövlət Universiteti

²AR ETN Radiasiya Problemləri İnstitutu, Bakı

**aytan.samad@gmail.com*

Ətraf mühit obyektlərində, yəni hidrosferdə çirkəndiricilərin tədqiqi üçün ilk olaraq toksiki birləşmələr lə çirkənməyə məruz qalmış çaylardan nümunələr götürülmüşdür. Axarın suyun çirkənməsinə təsiri araşdırılmışdır. Axının yuxarı, orta və aşağı hissələrindən su nümunələri götürülmüşdür. Çirkəndiricilər ilə çirkənməmiş su nümunəsinin analizi üçün üç nöqtədən, yəni Oxçuçayın 39002'43.1" - 46044'09.0" – Cahangirbəyli; 39007'19.1" - 46034'19.7" - Şayıflı; 39010'23.5" – 46030'39.8" - Bürünlü kəndlərin keçən hissələrindən su nümunələri götürülmüşdür. Onların fiziki-kimyəvi parametrləri təyin edilmişdir (cədvəl 1). Sorbent olaraq təbii seolit götürülmüşdür. Ağır metallar bu təbii seolitlə təmizlənməsinin nəticələri cədvəl 2-də verilmişdir.

Buradan göründüyü kimi, təbii seolitlə təmizləndikdən sonra çay suyu toksiki birləşmələrdən tamamilə təmizlənməmişdir. Heç bir parametr yol verilən qatılıq həddini keçmir.

Cədvəl 1.

Oxçuçaydan götürülmüş su nümunəsinin fiziki-kimyəvi parametrləri

Nö	Kəmiyyət	Ölçü vahidi	İlkin nümunədə	YVQH
1	Hidrogen göstəricisi, pH	–	7.5	6.5-8.5
2	Həll olmuş oksigen	mqO ₂ /l %	4.6 50.0	≥4.0
3	Elektrik keçiriciliyi	µSm/sm	1337	–
4	Codluq	Sm	9.83	7.0

Cədvəl 2.

Oxçuçaydan götürülmüş su nümunəsində metal ionlarının təyinatının nəticələri

Nö	Metal	Ölçü vahidi	İlkin nümunədə	Seolitlə təmizləndikdən sonra
1	Zink, Zn	mq/l	33.9	25.0
2	Dəmir, Fe	mq/l	672	4.07
3	Kobalt, Co	mq/l	167	6.9
4	Qurğuşun, Pb	mq/l	1.25	0.5
5	Nikel, Ni	mq/l	0.761	0.5
6	Molibden, Mo	mkq/l	166	8.2
7	Manqan, Mn	mkq/l	167	0.722

*Bu iş Azərbaycan Elm Fondunun maliyyə dəstəyi ilə yerinə yetirilmişdir-
Qrant №AEF-MQM-QA-1-2021-4(41)-8/07/4-M-07*

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Шачнева Е.Ю. Воздействие тяжелых токсичных металлов на окружающую среду. Научный потенциал регионов на службу модернизации, 2012, № 2 (3), с. 127-134.
2. Hacıyeva S.R., Şəmilov N.T., Əliyeva T.İ., Səmədov C.Z., Səmədova A.A. Ekoloji monitorinqdən praktikum, 2019, s. 113-117.
3. Hacıyeva S.R., Vəliyeva Z.T., Əliyeva T.İ., Cəfərova N.M. Kimyəvi ekotoksikologiya, 2021, s. 73-95.